Eduskunnan Sivistysvaliokunta
Viite: Lausuntopyyntö 26.09.2025
vastausosoite: SiV@eduskunta.fi ja suullinen kuuleminen 2.10.2025

Suomen Akatemian lausunto asiasta: HE 99/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026

Suomen Akatemia kiittää lausuntopyynnöstä koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2026. Lausuntomme keskittyy opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan asioista korkeakoulutukseen, tieteeseen ja tutkimusjärjestelmään.

Vuoden 2026 talousarvioesitys toteuttaa osaltaan lakia valtion tutkimus- ja kehittämistoiminnan rahoituksesta vuosina 2024–2030 ja lisää merkittävästi valtion panostuksia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Suomen Akatemia pitää hyvin tärkeänä, että talousarviolla toimeenpannaan valtion tutkimus- ja kehittämisrahoituksen käytön monivuotisen suunnitelman päälinjauksia ja periaatteita.

Akatemia suuntaa kasvavaa tutkimus- ja kehitysrahoitusta yhteistyön ja tutkimustulosten hyödyntämisen edistämiseen sekä TKI-toiminnan perustan ja uuden osaamisen vahvistamiseen. Akatemian rahoituksella tuetaan parhaimpia tiedeyhteisöstä nousevia uusia tutkimusaloitteita, vahvistetaan kilpailukykyisimpiä tutkimusympäristöjä ja -infrastruktuureja sekä edistetään tutkimuksesta kumpuavaa käännettä suomalaisen yhteiskunnan eri sektoreiden tarpeista lähtien. Lisäksi Akatemian rahoitus kytkee huippuosaamisemme kansainvälisiin tutkimus- ja innovaatioverkostoihin ja lisää Suomen houkuttelevuutta tutkimukselle ja yrityksille. Akatemia on muun muassa panostanut 50 miljoonaa euroa kansainvälisten huippuosaajien rekrytoimiseksi Suomen yliopistoihin vahvistamaan ja uudistamaan Suomen osaamispohjaa.

Valtion tutkimusrahoitus on perusteltua kohdentaa sellaiseen korkeatasoiseen tieteelliseen tutkimukseen, jota yksityiset toimijat eivät voi tai halua rahoittaa. Suomen Akatemian näkemyksen mukaan tämä kohdennus toteutuu parhaiten kilpaillun, tutkijalähtöisen rahoituksen sekä korkeakoulujen perusrahoituksen kautta. Tutkimusrahoituksella voidaan myös tukea tutkimuksen tekijöiden ja hyödyntäjien syvällistä yhteistyötä, kuten Suomen Akatemian lippulaivaohjelmassa ja strategisen tutkimuksen neuvoston ohjelmissa tehdään.

Vuoden 2026 talousarvioehdotuksen mukaan Suomen Akatemian tutkimusrahoituksen myöntämisvaltuus (mom 29.40.51) vuonna 2026 on 527,226 miljoonaa euroa, joka on

Suomen Akatemia

12 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2025 varsinaisessa talousarviossa. Akatemia kohdentaa tämän rahoituksen avoimen kilpailun kautta tavoitteenaan tukea niin tieteellisten läpimurtojen kuin yhteiskunnallisesti merkittävien ratkaisujen syntymistä.

Akatemian näkemyksen mukaan tutkimusrahoituksen myöntämisvaltuutta tulisi tulevina vuosina kasvattaa niin, että vapaasti kilpaillun Akatemia-rahoituksen osuus on vähintään 20 prosenttia T&K-rahoituslain mukaisesti lisärahoituksesta. Akatemian näkemyksen mukaan lisärahoitusta tulisi kanavoida myös strategisen tutkimuksen neuvoston rahoitusvaltuuteen. Arvioitua heikomman BKT-kehityksen huomioon ottavan laskelman mukaan vuosittainen lisärahoitus vuodesta 2026 lähtien olisi n. 240 miljoonaa euroa aiemman 280 miljoonan euron sijaan.

Suomen Akatemian toimintamenomäärärahaksi vuodelle 2026 ehdotetaan 12,025 miljoonaa euroa. Tämä toimintamenomäärärahan taso haastaa Akatemiaa toimintaympäristön muutoksiin vastaamisessa ja tutkimusrahoituksen toimeenpanossa. Akatemia on kansainvälisesti verrattuna erittäin kustannustehokas tutkimusrahoittaja ja hoitaa jo nykyisin tehtävänsä niukoin voimavaroin vastaaviin ulkomaisiin organisaatioihin verrattuna. Akatemialle lailla 1.7.2025 säädetty uusi tehtävä tutkimuksen turvallisuuden huolehtimisesta merkitsee myös kustannusten kasvua. Tämän lisäksi resurssitilannetta haastaa valtionavustusten yhteisen tietojärjestelmän kehitystyö ja käyttöönoton valmistelu. Akatemian toimintamenomäärärahan tason tulisi kasvaa Akatemian myöntövaltuuden kasvun myötä noin 800 000 eurolla vuosittain.

Helsingissä 30.9.2025

Pääjohtaja Paula Eerola
Suomen Akatemia